

TEME

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 54
Godina XXVII
Novembar, 2022.
[str. 35-42]

© Monos 2022

Kulturna politika u Bosni i Hercegovini: entitet koji (ne)postoji

Prof. dr. Esad Delibašić

U ovom radu kulturna politika se definira kao skup stavova i koncepcija na osnovu kojih neki subjekt, najčešće država i njene institucije, intervenira u sferu kulture, s ciljem njenog usmjeravanja u željenom pravcu. Postavlja se pitanje na osnovu kojih kriterija se može procijeniti da li u nekom društvu postoji kulturna politika. Pokušava se odgovoriti na pitanje: da li u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini postoji artikulirana državna/nacionalna kulturna politika pomoću koje se upravlja sektorom kulture i umjetnosti? U radu se konstatuje da ne postoji jedinstvena bosanskohercegovačka kulturna politika, te da je nužno stvoriti pretpostavke za njezino konstituiranje. Bosanskohercegovačku kulturnu politiku treba utemeljiti na sljedećim postulatima: formiranju funkcionalnog državnog ministarstva kulture; izdavanju sredstava kroz poreske stope u fondove za kulturu; promijeni razumijevanja kulture isključivo kao dijela javne potrošnje; interresornog povezivanja kulture sa privredom, turizmom i ekologijom; promjeni važeće legislative; transformaciji postojećih organizacijskih i upravljačkih modela u institucijama kulture itd.

Ključne riječi: *javna politika, kulturna politika, kulturna politika u Bosni i Hercegovini*

UVOD

Mnogobrojne su i višeznačne formalne definicije kulturne politike. Neke od njih su pogrešne jer upućuju na neispravno razumijevanje ovog pojma, a kreću se od shvatanja kulturne politike kao procesa interpolacije kulturnih vrijednosti u politiku, kao procesa kultivisanja politike, odnosno uljudživanja dobro banalizirane i vulgarizirane sfere političkog, do tumačenja koja pod ovim pojmom podrazumijevaju određenu političku intervenciju u sferi kulture. Nedoumice izaziva i pitanje ko sve može biti subjekt kulturne politike: da li je to država i njezina tijela, nevladine organizacije, političke stranke, institucije i organizacije kulture ili svaki socijalni subjekt može biti nosilac kulturno-političkog djelovanja? Predrasuda je da umjetnici i kulturni

radnici ne smiju imati bilo kakve veze sa kulturnom politikom jer je politika u svojoj suštini suprotna kulturi, kao i to da ljudima iz kulture koji se bave kulturnom politikom nisu potrebna znanja o mehanizmima odlučivanja, kreiranja strategija, menadžmenta, marketinga i javne politike. S druge strane, državnim službenicima koji se bave kulturnom politikom korisna su znanja iz povijesti umjetnosti, kulturne baštine, arheologije, historije, bibliotekarstva, muzeologije, kulturnog turizma, kulturnih industrija itd.

Kulturna politika (cultural policy) je, kako ističu David Bell i Kate Oakley¹, jedna od javnih politika. Često nailazimo na određenje da je javna politika ono što vlada, ili neko drugo državno tijelo ili ustanova, odluči uraditi ili ne uraditi u nekoj oblasti društvenog života, analogno tome, kulturna politika bi bila zbir vladinih aktivnosti u vezi s kulturom ili onoga što vlade odluče uraditi ili ne uraditi u vezi s kulturom². Postavlja se, međutim, pitanje da li se kulturna politika može artikulirati samo na državnoj razini ili može biti formirana i na drugim razinama organizacije države i od strane drugih subjekata. Nada Švob-Đokić smatra da se „kulturne...politike oblikuju na globalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i gradskoj razini; na razini država ili subdržavnih teritorijalnih zajednica ili na razinama različitih kulturnih organizacija i asocijacija kao i političkih stranaka“³. Na okruglom stolu koji je u Monaku 1967. godine organizirao UNESCO konstatovano je da se pod „kulturnom politikom podra-

zumijeva suma svjesnih i promišljenih postupaka, akcija ili odsustva akcija u zajednici čiji je cilj da se zadovolje izvjesne kulturne potrebe preko optimalnog korištenja svih fizičkih i ljudskih potencijala kojima u određenom trenutku raspolaže data zajednica“⁴.

Dorota Ilczuk tvrdi da kulturna politika predstavlja sistemsku intervenciju vlasti u sferu kulture usmjeravajući je u pravcu za koji ona smatra da je najbolji za razvoj kulturnog sektora⁵. Na sličan način Nada Švob-Đokić, Jaka Primorac i Krešimir Jurlin definiraju kulturnu politiku „kao javnu politiku koja predstavlja skup naputaka za donošenje odluka i poduzimanje akcija koje vodi neki društveni entitet prema razvoju kulturnih djelatnosti i kulturnog života, a određeni su vrijednostima i načelima tog entiteta“⁶. Autori ove definicije smatraju da kulturna politika može biti eksplicitna, tj. izričito određena odlukama i propisima nadležnih tijela, i implicitna, tj. određena odlukama i propisima tijela kojima kultura nije u području izravne nadležnosti, ali na nju ipak djeluju.

Vjeran Katunarić određuje kulturnu politiku kao „sredstvo sveukupne državne politike u kulturi. Država pokušava osigurati hegemoniju određene vrste političke moći u kulturnom području“⁷. Katunarić uvodi pojam kulture s dva lica – rušilačkim i stvaralačkim. Upotreba kulture u prvom smislu, rušilačkom, za posljedicu ima pojavu ksenofobije, rasizma i nacionalizma. Upotreba kulture u drugom, stvaralačkom smislu, stavlja kulturu na pijedestal društvenih moći.⁸

1 David Bell,–Oakley Kate, *Cultural Policy*. Routledge, London 2014.

2 Isto.

3 Nada Švob-Đokić, *Osvrt na tipologije kulturnih politika*, IRMO – Institut za razvoj i međunarodne odnose, Zagreb 2017., 3.

4 Branko Prnjat, *Uvod u kulturnu politiku*. Stylos, Novi Sad 2006,58.

5 Dorota Ilczuk, *Cultural Citizenship. Civil Society and Cultural Policy in Europe*. Boekman studies/CIRCLE, Amsterdam 2001.

6 Nada Švob-Đokić, Jaka Primorac i Krešimir Jurlin, *Kultura zaborava-Industrijalizacija kulturnih djelatnosti*. Naklada Jesenski i Turk, Zagreb 2008, 158.

7 Vjeran Katunarić, *Lica kulture*. Antibarbarus d.o.o., Zagreb 2007,196.

8 Cvjetičanin, Biserka. *Različita lica kulture*, Zarez, broj:2., Zagreb 2007.

Po Mileni Dragičević-Šešić i Branimiru Stojkoviću, kada govorimo o kulturnoj politici, govorimo o „*namjernim i manje ili više sistematskim intervencijama države, odnosno njenih organa u polje kulture, s namjerom da se ono kao celina ili pojedini njegovi segmenti usmeri u određenom pravcu*“⁹. Ovi autori, također, razlikuju implicitnu i eksplicitnu kulturnu politiku. Pod implicitnom kulturnom politikom oni podrazumijevaju sve postupke države koji nenamjerno, na pozitivan ili negativan način, utiču na oblast kulture. To su, naprimjer, porezi koje država ubire, a koji neminovno proizvode posljedice u svim oblastima na koje se primjenjuju, pa i na kulturu. Eksplicitna kulturna politika podrazumijeva namjerne i manje ili više sistematske intervencije države u područje kulture (na primjer donošenje lex specialis zakona za oblast kulture).

Sintetizirajući elemente iznesenih definicija možemo zaključiti da je kulturna politika jedna od javnih politika koja predstavlja skup određenih stavova i koncepcija na osnovu kojih neki subjekt, najčešće država i njene institucije, intervenira u sferu kulture, s ciljem njenog usmjeravanja u željenom pravcu. Uspostava funkcionalnog i pravičnog sistema kulture u nekoj zemlji je prioritet svake kulturne politike. Sanjin Dragojević tvrdi kako je konačni cilj kulturne politike stabilizirati ukupni kulturni sistem neke zemlje i aktivno pridonijeti njenom ukupnom razvoju, kao i povećanju kulturnog kapitala i to prvenstveno potporom kulturnog stvaralaštva.¹⁰ Oblast djelovanja kulturne politike je veoma široka i kreće se od upravljanja kulturnim sistemom, donošenja zakona iz oblasti kulture i umjetnosti; utvrđivanja modela finansiranja; utvrđivanja položaja i strukture ministarstva za kulturu u sistemu vlasti; vođenja brige o ustanovama kulture

(biblioteke, muzeji, pozorišta, arhivi); zaštite i afirmacije kulturne baštine; podrške izdavačkim kućama i kinematografiji; podrške medijima; afirmacije subkulture do razvoja kulturnog turizma i kulturnih industrija. Odlučivanje o kulturnoj politici i njezino provođenje složen je proces u kome zajednički sudjeluju državna tijela, tijela lokalne uprave, institucije kulture, nevladine organizacije, te umjetnici i njihove strukovne organizacije. Važno je, također, da se prilikom kreiranja kulturne politike ona poveže i sa drugim javnim politikama, posebno sa obrazovnom politikom, privrednom politikom, turizmom i naukom, komunikacijama, zelenim politikama, socijalnom i vanjskom politikom.

U javnosti se često postavlja pitanje na osnovu čega bismo mogli procijeniti da li u nekom društvu postoji kulturna politika. Pojedini autori tvrde da postojanje državnog ministarstva ili nekog drugog državnog tijela nadležnog za kulturu predstavlja ključni argument da u nekoj državi postoji artikulirana kulturna politika. Međutim, postoje države u kojima ne postoji ministarstvo kulture, ali one ipak imaju formiranu kulturnu politiku i konzistentan sistem kulture jer nadležnost za kulturu imaju različita državna tijela na različitim razinama organizacije vlasti. Vesna Đukić ističe da se često u javnosti vode polemike „*o tome šta je kulturna politika, i neretko se čuje mišljenje da kulturna politika ne postoji samo zato što njeni efekti nisu poznati javnosti ili javnost procenjuje da oni nisu u dovoljnoj mjeri doprineli da se uspostavi jedan konzistentan i savremen kulturni sistem u kojem se tačno zna ko ima kakvu ulogu i kakvom cilju te uloge vode. Međutim, u zemljama u kojima postoji vladino ili paradržavno telo sa nadležnostima u oblasti kulture, kulturna politika je javna praktična politika u oblasti kulture...u zeml-*

9 Milena Dragičević-Šešić i Branimir Stojković, *Kultura: menadžment, animacija, marketing*. Clio, Beograd 2007, 31.

10 Dragojević, Sanjin *Kulturna politika: europski pristupi i modeli* (doktorska disertacija), Zagreb 2007, 14.

jama u kojima država prihvata odgovornost u oblasti kulture, izdvaja sredstva iz državnog budžeta i usmerava ih za kulturni razvoj–kulturna politika postoji. U tom smislu, to je javna praktična politika u oblasti kulture, umetnosti i medija¹¹. Dakle, ukoliko država prihvata nadležnost za kulturu, osigurava sredstva u budžetu za potrebe sektora kulture, ukoliko se donose propisi od strane zakonodavnog tijela koji regulišu odnose u oblasti kulture možemo reći da postoji kulturna politika. U ovom radu pokušavam da odgovorimo na pitanje: da li u postdejtonskoj Bosni i Hercegovini postoji artikulirana državna/nacionalna kulturna politika koja upravlja sektorom kulture i umjetnosti?

KULTURNA POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

Složenost pravno-političkog ustrojstva Bosne i Hercegovine uslovila je i složen sistem nadležnosti nad oblastu kulture¹². Oblast kulture je *Dejtonskim sporazumom* izuzeta iz nadležnosti države (osim *Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika*, Aneks 8 *Dejtonskog sporazuma*). Naime, nadležnost je decentralizirana, što je uzrokovalo *nepostojanje utvrđene i konzistentne državne kulturne politike* koja bi se provodila u svim dijelovima Bosne i Hercegovine. Na državnom nivou ne postoji ministarstvo kulture. Nadležnost za oblast kulture na državnom nivou ima, i to u veoma malom opsegu, *Ministarstvo civilnih poslova BiH*. Kultura je samo jedna od oblasti za koju je nadležno ovo ministarstvo. *Ministarstvo civilnih poslova BiH* pored niza sektora ima i *Sektor za kulturu i nauku*, koji se dijeli na *Odsjek za nauku* i *Odsjek za kulturu*.

Na nivou entiteta postoje ministarstva nadležna za pitanja kulture. U Republici Srpskoj je to *Ministarstvo prosvjete i kul-*

ture, a u Federaciji BiH *Ministarstvo kulture i sporta* dok Brčko Distrikt ima odjel nadležan za kulturu. Treba napomenuti da je Republika Srpska 2017. godine usvojila *Strategiju razvoja kulture Republike Srpske 2017-2022* (kako se navodi na portalu za kulturu Republike Srpske, osnovna namjera ovog strateškog dokumenta je da se stvori okvir i pravac kretanja za dalje djelovanje u kulturi, neophodan za sprovođenje kulturne politike, odnosno za donosiocje odluka, ali i za sve one koji kulturu stvaraju i one koji je konzumiraju). U Federaciji BiH situacija je složenija nego u Republici Srpskoj jer najveći dio nadležnosti za kulturu imaju kantonalna ministarstva. Na lokalnom nivou kulturnim segmentom se bave i nadležne općinske i gradske službe. Svako od ovih tijela ima svoju kulturnu politiku koja se najčešće svodi na *ad hoc* rješenja; sredstva se često dodjeljuju bez jasnih kriterija, bez kompetentnih komisija, te na osnovu političkih i ličnih veza. Zbog podijeljene nadležnosti i kompleksne strukture države, kao i zbog odnosa prema kulturi, nećemo pretjerati ako kažemo da je kultura u Bosni i Hercegovini danas u podređenom položaju u odnosu na druge društvene strukture. Njezin društveni značaj – kao faktora sinteze, socijalne kohezije, faktora razvoja i pozitivne transformacije društva – nije dovoljno prepoznat. Komplicirana državna struktura sa 13 ministarstava za kulturu, nije stvorila adekvatne uvjete za oblast kulture. To je na duže staze za kulturni razvoj potpuno neodrživa struktura.

Pravno-političko ustrojstvo države, nepostojanje državnog ministarstva i podijeljena nadležnost onemogućili su formiranje bilo kakve državne kulturne politike, te doveli ustanove kulture od državnog značaja u pravnu i finansijsku nesigurnost¹³. Državni,

11 Vesna Đukić, *Država i kultura-studije savremene kulturne politike*. Institut za pozorište, film, radio i televiziju Fakultet dramskih umjetnosti. Beograd 2010, 23-24.

12 Esad Delibašić, *Osnovi kulturne politike*. IK Vrijeme. Zenica 2012, 94.

13 Isto.96.

entitetski i kantonalni nivoi vlasti još uvijek nisu pronašli model sistemskog finansiranja *Muzeja književnosti i pozorišne umjetnosti BiH, Zemaljskog muzej, Historijskog muzeja, Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH, Kinoteke BiH, Umjetničke galerije BiH i Biblioteke za slijepa i slabovidna lica BiH*. Te ustanove, nažalost, još nisu „pronašle“ svog osnivača. I pored opće „zabrinutosti“ za sudbinu ovih ustanova, svi nivoi vlasti ih se odriču. Naravno, ovo je posljedica, s jedne strane, nefunkcionalne i neracionalne državne strukture, a s druge strane, apsolutne nebrige odgovornih za kulturu i umjetnost.

Strategija kulturne politike BiH iz 2008. godine bila je do sada jedini dokument koji je tretirao kulturnu politiku na razini Bosne i Hercegovine¹⁴. U *Strategiji* se konstatuje stanje u takozvanoj manifestacijskoj, festivalskoj i institucionalnoj kulturi u BiH. Autori *Strategije* naglašavaju da je sektor kulture u Bosni i Hercegovini u odnosu na druge sektore znatno marginalizovan. Strategijom su uspostavljeni osnovni ciljevi kulturne politike u Bosni i Hercegovini, međutim ovaj dokument je ostao skoro bez odjeka i kritičkih komentara u javnosti. Ono što se može zamjeriti *Strategiji* jeste da je ona ostala na teorijskoj, čisto akademskoj razini, bez mogućnosti bilo kakve praktične primjene što bi dovelo do pozitivnih promjena u sistemu kulture.

PREMA BOSANSKOHERCEGOVAČKOJ KULTURNOJ POLITICI

Evidentno je da bosanskohercegovačka kulturna politika danas ne postoji. Struktura države uspostavljena Dejtonskim sporazumom nije predviđjela postojanje državnog ministarstva za kulturu. Pitanje je da li je uopće moguće utvrditi i provoditi jedinstvenu bosanskohercegovačku kulturnu politiku na teritoriju cijele države ako ne postoji državno tijelo nadležno za tu politiku...? Kako ne

postoji nadležno ministarstvo na državnom nivou, ne postoje ni instrumenti, sredstva i ciljevi te jedinstvene kulturne politike, te je usvojena *Strategija kulturne politike BiH*, nažalost, samo mrtvo slovo na papiru.

Svaka analiza bosanskohercegovačkog društva, pa i kulturnog segmenta, danas treba početi od društvenog realiteta. Taj realitet nam kazuje da je naše društvo *podijeljeno društvo*. Osnov fragmentacije društva u svim aspektima života je apsolutna dominacija etničkog principa. Suštinski razlozi nepostojanja bosanskohercegovačke kulturne politike su u etnopolitičkim podjelama društva i na njima zasnovanom Dejtonskom sporazumu. Dejtonsko pravno-političko ustrojstvo zemlje generira etnopolitiku i etničku podjelu zemlje u svim sferama društvenog života, pa tako i u kulturi. Dejtonski sporazum je značajan jer je njime prekinut rat; međutim, on je doveo do državnoopravne deformacije Bosne i Hercegovine. Dejtonski ustav je legalizirao podjelu državnog teritorija linijama ratnog osvajanja. Unutar Bosne i Hercegovine stvoreno je niz paralelnih sistema po etničkom principu: od obrazovnog sistema, vojske, policije, do sistema kulture. Dakle, uzrok nepostojanja jedinstvene *bosanskohercegovačke kulturne politike* samo se djelimično nalazi u tromosti postojećih ministarstava, neizvršenoj tranziciji socijalističkog koncepta kulture, dominantnom modelu finansiranja kulture, neinventivnosti direktora ustanova kulture, nesnalaženju u sferi tržišnog poslovanja, neuključivanju u koncepte kulturnog menadžmenta, u koncepte kulturnih industrija i kulturnog turizma. Suštinski razlozi za nepostojanje kulturne politike ne leže u sferi kulture, oni se nalaze u etnopolitičkoj osnovi Dejtonskog sporazuma koji izaziva etničku podijeljenost bosanskohercegovačkog društva u svim sferama – pa i u kulturnoj sferi. Uočavajući da problemi kulture proizlaze iz političke sfere, Dunja Blažević zagovara po-

litički angažman umjetnika kao značajan faktor koji može uticati na promjenu odnosa države prema kulturi.¹⁵ Naime, ona vjeruje da nije moguća skoro nikakva suštinska izmjena tog odnosa uticajem kulture na politiku, nego da je neophodno politički se angažirati, te tako pokušati promijeniti odnos države i politike prema kulturi. Ona, naime, tvrdi da *“u političko polje, na kojem se odlučuje o životu kulture i umjetnosti, nemate pristup ukoliko ne zaigrate na njihovom terenu. Ako odlučite da ostanete u vlastitom prostoru, u kulturno-proizvodnoj bazi, radeći svoj posao savjesno i odgovorno, doživljavate krajnja poniženja, neuvažavanje vašeg posla i profesije”*¹⁶. Dakle, jedinstvena bosanskohercegovačka kulturna politika će biti moguća kada se ukine etnopolitička podjela društva koja se objektivizira u svim društvenim segmentima (obrazovanju, sportu, medijskom prostoru itd.), pa i u sferi kulture. Kako se uzroci nepostojanja bosanskohercegovačke kulturne politike ne nalaze u sferi kulture nego u političkoj sferi, ukidanje tih uzroka, pretpostavlja transformaciju političke osnove, odnosno ukidanje etnopolitike i opće etnizacije društva.

Osim navedenog, bitna pretpostavka uspostave bosanskohercegovačkog kulturne politike je transformacija prevladavajućeg poimanja značaja kulture za društvo, odnosno transformacija dominirajućeg poimanja značaja kulture za društveni i privredni razvoj Bosne i Hercegovine.¹⁷ Naime, još uvijek dominira poimanje kulture isključivo kao dijela javne potrošnje. Novi model kulturne politike morat će izmijeniti taj dominantni pogled na kulturu te istaći značaj kulture kao jednog od ključnih faktora ekonomskog i socijalnog razvoja Bosne i Hercegovine. Prevladavajuće poimanje kulture kao potrošnje i njeno re-

duciranje isključivo na sredstvo potvrđivanja i afirmacije kolektivnog identiteta usporava oporavak i razvoj bosanskohercegovačkog društva. Uspostava jedinstvene bosanskohercegovačke kulturne politike pretpostavlja i promjenu kulturnog modela. Kulturna politika ne može više počivati na načelu da je kultura isključivo u nadležnosti države. Kultura ne smije isključivo biti ovisna o budžetu, potrebno je pronalaziti i druge modele i izvore finansiranja. Dakle, Bosna i Hercegovina kao postratna i tranzicijska zemlja mora naći „mjeru“ između dvije krajnosti: apsolutnog oslanjanja kulture na državno finansiranje i apsolutne prepuštenosti tržištu.

Umjesto sadašnjeg modela kulturne politike, koji upravljanje kulturom svodi na politiku *ad hoc* rješenja, finansiranje i sufinansiranje projekata bez jasnih kriterija, politički i etnički uticaj na raspodjelu sredstava, politički uticaj na izbor direktora institucija kulture, nepostojanje strateških ciljeva – savremena bosanskohercegovačka kulturna politika se treba zasnivati na slijedećim postulatom¹⁸:

- formiranju funkcionalnog državnog ministarstva kulture koje će imati nadležnost za uspostavu i provođenje kulturne politike na teritoriju cijele države; ovo nikako ne znači gašenje nadležnosti za provođenje kulturne politike na nižim nivoima organizacije države;
- izdvajanju sredstava kroz poreske stope u fondove za kulturu i uvođenje poreskih olakšica onima koji ulažu u kulturu;
- kulturni kapital Bosne i Hercegovine je neprocjenjiv, što mu daje značajnu ulogu u nastojanjima da se izađe iz postojeće društvene krize, te ga čini faktorom razvoja zemlje;

15 Dunja Blažević, *Umjetnik ili recipijent, pitanje je sad!*, časopis Dani, 4.3.2011. godine.

16 Isto.

17 Esad Delibašić, *Prema novom modelu bosanskohercegovačke kulturne politike*, unutar: 5. Međunarodnog naučno-stručnog skupa kulturni identitet u digitalno doba, Filozofski fakulteta u Zenici, Zenica 2014, 72.

18 Esad Delibašić, *Osnovi kulturne politike*. 94.

- transformiranju poimanja kulture isključivo kao dijela javne potrošnje, odnosno osvještavanje značaja kulture za društveni i privredni razvoj zemlje;
 - omogućavanju ravnomjernog razvoja institucionalne i nezavisne kulture;
 - ulaganju u kulturni turizam i kulturne industrije;
 - interresornom povezivanju kulture sa privredom, turizmom i ekologijom – što će uticati na otvaranje novih radnih mjesta, društveni razvoj i poboljšanje opće kvalitete života;
 - transformaciji postojećih organizacijskih i upravljačkih modela u institucijama kulture, te povećanje izdvajanja iz budžeta za programske i projektne sadržaje;
 - kulturni proizvodi su, jednim dijelom, podložni tržištu i tržišnoj valorizaciji;
 - promjeni poimanja značaja kulture za društvo treba pratiti i promjena legislative;
 - u tranzicijskom, postratnom i podijeljenom bosanskohercegovačkom društvu kultura treba biti faktor koji doprinosi jačanju socijalne kohezije i igra značajnu ulogu u procesu pomirenja;
 - u doba opće globalizacije zaštita i afirmacija materijalne i nematerijalne kulturne baštine treba omogućiti opstanak i izgradnju grupnog/nacionalnog identiteta.
7. Dragojević, Sanjin (2007) Kulturna politika: evropski pristupi i modeli (doktorska disertacija), Zagreb.
 8. Đukić, Vesna (2010) Država i kultura-studije savremene kulturne politike. Beograd: Institut za pozorište, film, radio i televiziju Fakultet dramskih umjetnosti.
 9. Ilczuk, Dorota (2001) Cultural Citizenship. Civil Society and Cultural Policy in Europe. Amsterdam: Boekman studies/CIRCLE.
 10. Katunarić, Vjeran (2007) Lica kulture. Zagreb: Antibarbarus d.o.o.
 11. Prnjat, Branko (2006) Uvod u kulturnu politiku. Novi Sad: Stylos.
 12. Švob-Đokić, Nada (2017) Osvrt na tipologije kulturnih politika, Zagreb: IRMO – Institut za razvoj i međunarodne odnose.
 13. Švob-Đokić, Nada, Primorac, Jaka i Jurin, Krešimir (2008) Kultura zaborava-Industrijalizacija kulturnih djelatnosti. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

SUMMARY

CULTURAL POLICY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA: ENTITY THAT DOES (NOT) EXIST

In this paper, cultural policy is defined as a group of attitudes and concepts based on which a subject, most frequently a state and its institutions, makes interventions in the realm of culture trying to direct it in the desired direction. The question arises about the criteria which may be used to assess whether there is a cultural policy in a certain society. The attempt is made to reply the question whether in post-Dayton Bosnia and Herzegovina there is an articulated state/national culture policy aiming at the control of the sector of art and culture. It is stated that there is no unanimous Bosnian culture policy and the preconditions should be fulfilled for it to be made. Bosnian culture policy should be based on the following grounds: Establishment of functional national Ministry of Culture; allotting funds from taxes into culture funds; change perception of culture as only segment of public spending; create connections between culture and economy, tourism and ecology; change laws in power; transform existing organizational and management model in culture institutions etc.

LITERATURA

1. Blažević, Dunja (2011) Umjetnik ili recipijent, pitanje je sad!, Dani, 4.3.2011. godine.
2. Cvjetičanin, Biserka (2007) Različita lica kulture, Zarez, broj:2.
3. Bell, David,–Oakley, Kate (2014) Cultural Policy. London: Routledge.
4. Delibašić, Esad (2012) Osnovi kulturne politike. Zenica: IK Vrijeme.
5. Esad Delibašić. (2014) Prema novom modelu bosanskohercegovačke kulturne politike. Zenica: Zbornik radova Filozofskog fakulteta.
6. Dragičević-Šešić, Milena i Stojković, Branimir (2007) Kultura: menadžment, animacija, marketing. Beograd: Clio.

